

آسیب شناسی و ترجمه فارسی قرآن کریم

www.ketab.ir

سرشناسه	صفری، امیرمسعود،
عنوان و نام پدیدآور	آسیب شناسی ترجمه فارسی قرآن کریم در واژه و ساختار
مشخصات نشر	مؤلف: امیرمسعود صفری.
مشخصات ظاهری	تهران: انتشارات مهر سبحان، ۱۳۹۸.
شابک	۱۲۸ ص.
وضعیت فهرست نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۳۳۴-۷۰۸-۳
موضوع	فیفا
موضوع	قرآن - ترجمه ها
موضوع	Qur'an - Translations
موضوع	قرآن - مسائل ادبی - زبان شناختی
موضوع	Rhetoric and Linguistics in the Qur'an
موضوع	قرآن - بررسی و شناخت
موضوع	Qur'an - Surveys
رده بندی کنگره	۶/۶ BP ۶۰/ص ۵۱۷ ۱۳۹۸
رده بندی دیویی	۲۹۷/۱۰۷
شماره کتابشناسی ملی	۵۶۳۰۰۱۸

آسیب شناسی ترجمه فارسی قرآن کریم

مؤلف: امیرمسعود صفری
 ناشر: انتشارات مهر سبحان
 چاپ اول: ۱۳۹۸
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 طراحی جلد و صفحه آرایی: محمد باهری
 قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۳۴-۷۰۸-۳
 ISBN: 978-600-334-708-3

تمامی حقوق مادی اعم از حق انحصاری نشر و پخش
 و عرضه این اثر برای ناشر محفوظ می باشد.

۱	مقدمه
۴	فصل اول : کلیات
۵	تعریف ترجمه
۵	ریشه و معانی لغوی ترجمه
۸	بررسی اقوال مخالفان و مخالفان ترجمه قرآن
۱۷	معرفی اجمالی ترجمه‌های کهن
۲۲	معرفی اجمالی ترجمه‌های معاصر
۲۷	فصل دوم : آسیب شناسی ترجمه فارسی
۲۸	ترجمه متون مذهبی
۳۲	واحد‌های ترجمه
۳۳	واحد ترجمه در حوزه واژگان
۳۵	مشکلات و ضعف‌های ترجمه لفظی
۴۳	واحد ترجمه در حوزه جمله و عبارت
۴۶	ساختار
۴۸	ویژگی‌های زبان فارسی (مقتضیات زبان فارسی در ترجمه قرآن کریم)
۵۴	اشکالات نحوی و ساختاری در ترجمه
۶۵	حذف و اضافه در فرایند ترجمه قرآن کریم
۷۲	نمونه‌های دیگری از اشکالات ساختاری در ترجمه‌ها
۷۸	فصل سوم : دستیابی به مطلوبترین ترجمه
۷۹	شرایط ترجمه
۸۱	علل ناکامی‌های نسبی مترجم
۸۶	ویژگی‌های مترجم
۹۰	ترجمه گروهی
۹۱	نقد ترجمه
۹۲	نظری به برخی ترجمه‌های رایج (معاصر) قرآن
۱۱۴	جمع‌بندی مطالب و نتیجه
۱۱۷	پیشنهاد
۱۲۰	منابع و مأخذ

مقدمه

قرآن همان ژرف است که از ژرفنای اندیشه‌ها فرازتر و از قاف سیمرغ مسکن فراتر. وصفی را از کلام علی (ع) می‌شنویم که فرمود: قرآن نوری است که چراغهای آن خاموش نشنود و چراغی است که افروختگی‌اش کاهش نپذیرد، دریایی است که ژرفای آن درک نشود و راهی است که پیمودنش رهرو را به گمراهی نکشد. رنوی که فروغ آن تیرگی نگیرد و فرقانی که نور برهانش خاموشی نپذیرد. خداوند آن را مایه سیرابی دانشمندان و بهار دل‌های فقیهان و مقصد راه‌های پارسایان قرار داده است.^۱

قرآن مجید از ریشه‌دارترین منابع و مأخذ دین مبین اسلام است. با اینکه قرن‌های متمادی از پیدایش اسلام می‌گذشت، شده و مانند سایر ادیان، فرقه‌های مختلف مذهبی در آن پدید آمده است، هیچ مسلمانی با هر گرایش مذهبی هرگز در اعتبار، قداست و سندیت آن شکی به راه نمی‌دهد و برای اثبات ایده خود به آن تمسک می‌جوید. اهتمام مسلمانان در طول تاریخ به قرآن کریم بدین جهت بوده است که شالوده‌های اساسی اسلام که در آن معارف اعتقادی، اخلاقی و فقهی است در آن نهفته می‌باشد. خداوند در سوره بقره آیه ۸۹ می‌فرماید: «و نزلنا علیک الکتاب تبیاناً لكل شیء». از طرف دیگر در سوره آل عمران آیه ۱۰۱ می‌فرماید: «و تعالیم وحی اعتقاد راسخ دارند که قرآن کتابی کامل، نه پیشگی وجهانی است. قرآن کریم اختصاص به یک امت مانند امت عرب یا یک دین مانند اسلام نداشته و در بیان معارف حق خود متناسب و هماهنگ با فرهنگ بشر است. همانگونه که مسلمانان را مورد خطاب قرار داده، با کفار مشرکین، یهود و نصاری به احتجاج پرداخته و آنان را به توحید و حق دعوت نموده است. در سوره قلم آیه ۵۲ می‌خوانیم: «و ما هو الا ذکر للعالمین».

بر این اساس آنان که تعهد و مسئولیت خطیر اسلامی را بر دوش احساس می‌کنند و دغدغه تداوم خط رسالت نبی اکرم (ص) را در دل دارند، درمی‌یابند که یکی از وظایف مهم آنها ابلاغ پیام الهی به همه ملت‌های جهان در اقصی

نقاط عالم می باشد و اینجاست که موضوع ترجمه قرآن به زبانهای زنده دنیا جایگاه خود را در اذهان پژوهشگر مسلمان پدیدار می سازد.

ترجمه آیات قرآن مجید و برگردان آن به زبانهای دیگر کاری بس دشوار است و دانشی گسترده و حوصله ای بسیار و تسلطی فراوان به زبان عربی (زبان مبدأ) و زبان ترجمه (زبان مقصد) را طلب می کند و کمتر کسی می تواند این ویژگیها را در خود جمع کند و مرد این میدان باشد. از این رومی بینیم هر ترجمه ای به هر زبانی منتشر می شود با وجود دقت و تعمقی که مترجم مدعی آن است، باز کاستی ها و اشتباهات فراوانی در آن دیده می شود و به همین جهت می توان این پرسش را مطرح کرد که آیا پراستی ترجمه دقیق قرآن در از دسترس بشر است؟

البته هر زبانی ظرافت و ریزه کاری ها و کنایه ها و تمثیل ها و تعبیرهای خاصی دارد که ترجمه دقیق آنها به زبان دیگر را مشکل می نماید. ولی دشواری های ترجمه قرآن از این موضوع است؛ زیرا در ترجمه قرآن علاوه بر ظرافت های خاص زبان عربی، مفاهیم بلند آیات قرآنی که در قالب الفاظی بسیار فصیح آمده است، نیز باید مورد توجه قرار گیرد. به دیگر سخن، ترجمه قرآن باید جز معنی کلمات و جملات، سایر پیام ها و ویژگی های قرآن را نیز با خود به همراه داشته باشد تا این جذابیت، لطافت، زیبایی و تأثیرگذاری و تحول آفرینی و نیز جاودانگی قرآن را به نمایش گذارد.

تاکنون ترجمه های بی شماری انجام شده است. یکی از این ترجمه ها، ترجمه به زبان فارسی است و نخستین ترجمه قرآن به زبان فارسی در نیمه اول قرن چهارم هجری بدست گروهی از علمای مائمه اثنی عشر انجام گرفت. از آن پس بتدریج ترجمه قرآن رواج یافت و در نقاط گوناگون قرآن به زبان فارسی ترجمه گردید تا آنجا که امروزه پس از گذشت چهارده قرن از نزول قرآن، با صدها ترجمه فارسی روبه رو هستیم که هر کدام به شکلی خاص و در قالبی ویژه، آیات قرآنی را به فارسی منعکس کرده اند.

ترجمه هایی که از قرآن مجید انجام شده است - اعم از قدیم و جدید - از نظر جمله بندی و قالب کلام متفاوت و گوناگونند و مترجمان هر کدام بر اساس روشی که برگزیده اند به این کار اقدام کرده و محصول تلاش خود را در قالبی ویژه ارائه داده اند.

بسیاری از ترجمه های کهن به شکل تحت اللفظی انجام گرفته است. مترجمان این دوره با تصور غلطی که داشتند روش لفظ به لفظ را تنها روش دقیق ترجمه قرآن می دانستند و هم خود را صرف انتقال معانی می کردند و برای آنها چه گفتن اهمیت بیشتری داشته است تا چگونه گفتن. اما چنین ترجمه هایی

نمی‌توانست آن گونه که باید و شاید مورد استفاده همگان قرار گیرد. به عکس ترجمه‌های چند دهه اخیر که غالباً با رعایت قواعد دستور زبان فارسی در قالب عباراتی روان انجام شده است و مترجمان این دوره نظر به این داشته‌اند که ترجمه‌های روان و قابل فهم برای استفاده عموم ارائه بدهند زیرا که ترجمه‌های لفظ به لفظ جاذبه لازم را برای آنها به همراه نداشت.

آنچه لازم به تذکر است این است که مترجمان قرآن - به رغم تلاش فراوانی که در این راه متحمل شده و گوشه‌ای از سیمای درخشان آیات قرآنی را در آئینه ترجمه منعکس نموده‌اند - هرگز نتوانسته‌اند به تمام ابعاد آیات قرآن دست یابند و بر بلندای مفاهیم آن احاطه پیدا کنند؛ و اگر در مقام ترجمه هم برآمده‌اند، قلم‌های ناچیز از دریایی بی‌کران حقایق قرآنی را ارائه داده‌اند و این بدان جهت است که دانش بشر عادی محدود است و با این محدودیت نمی‌توان به زرفان این بحر عمیق دست یافت.

در این نوشتار سعی شده است که دشواری‌ها و مشکلاتی که ترجمه زبان فارسی قرآن از نظر واژگان و ساختار (دستور زبان) در بردارد، بیان شود تا بدانیم هر ترجمه دچار چه اشکالاتی است و آیا راهی برای حل آنها موجود است؟ از سویی دیگر سعی شده است که تبیین شود ترجمه باید به چه گونه‌ای باشد که مشکلات در گردن واژای و ساختاری به طور نسبی برطرف شود؟ و اینکه آیا از نظر علمی و فنی می‌توان به یک ترجمه مطلوب با استاندارد تعریف شده از قرآن دست یافت؟

بسی شایسته است از اساتید فرهیخته و فرزانه به باب آقای دکتر/دانش/دانش (استاد راهنما) و جناب آقای دکتر/احمد پاکتچی (استاد مشاور) که شاگردی محضرشان از بزرگترین افتخارات زندگی علمی‌ام می‌باشد، با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌ها و مشورت‌های کار ساز و سازنده، بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم.

معلما مقامت ز عرش برتر باد همیشه توسن اندیشانت مظفر باد
به نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند صحیفه‌های سخن از تو علم پرور باد